Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

ÅRSBERETNING 1992

Holme Lokalhistoriske Samling

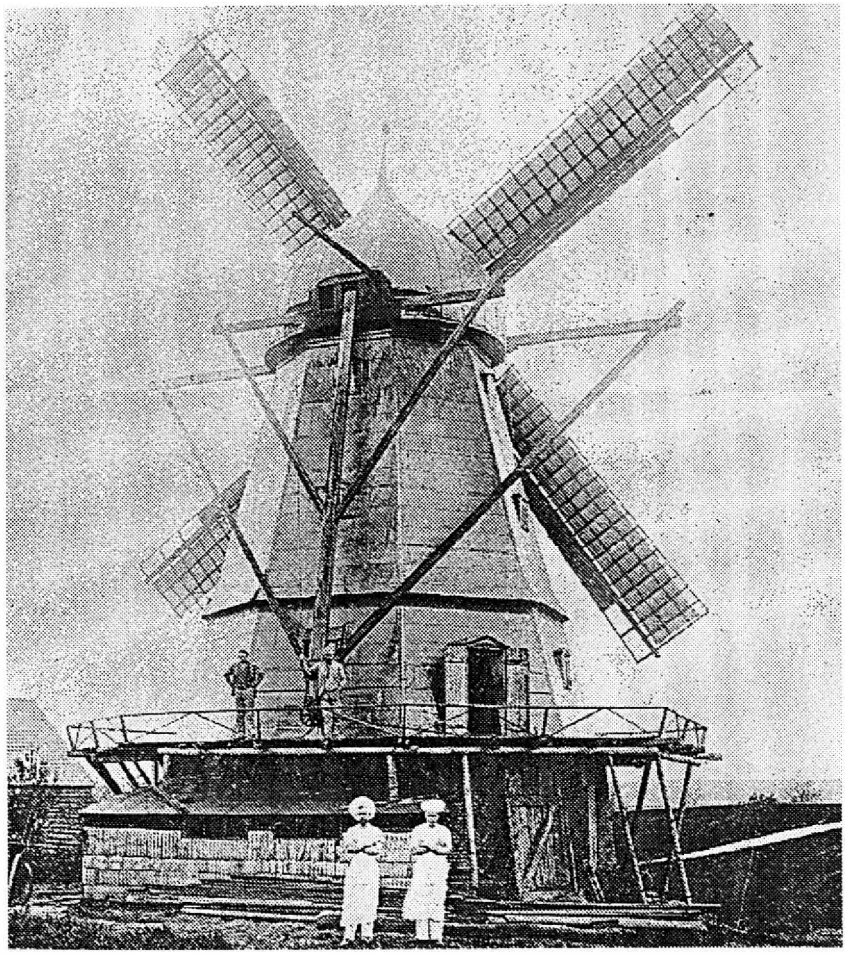

Holme Mølle. 1899.

INDHOLD

Side 3: Forord
- 4: Christian Hans Christensens erindringer
- 12: Hvem var Maler-Christina?
- 18: Årsberetning. 1992

Hæftet sendes til medlemmer af støtteforeningen. Ekstra hæfter kan købes for 10,00 kr. pr. stk. i Lokalhistorisk Samling på Rundhøjskolen tirsdag kl. 10-12 og onsdag kl. 16-18.

FORORD

Som sidste år udsender vi igen i år en beretning om, hvad vi har beskæftiget os med i lokalhistorisk samling i 1992. Beretningen, findes bag i hæftet.

Desuden indeholder hæftet et par artikler om erindringer fra Holme sogn.

Den første er skrevet af Christian Hans Christensen, som fortæller om sine barneår i Holme omkring århundredskiftet.

Det andet stykke er skrevet af en tidligere Holmepige, Else Andersen, der nu bor i Fredericia. Hun fortæller om sin svenskfødte bedstemor, og hvordan hun kom til Holme omkring 1890.

Holme Lokalhistoriske Samling

Uddrag af Christian Hans Christensens erindringer

Christian H. Christensen blev født i Holme den 26/6 1891 som søn af indsidder K. Christensen og hustru Kirsten Marie Jensen. Han døde i Holme den 27/1 1973. Erindringerne er koncentreret omkring årene 1901-1906, da Christian var 10-15 år.
Han fortæller:

»--- nogle erindringer fra det gamle Holme for omkring 70 år siden. Der skete så store forandringer; men noget kan der jo godt skrives om. Kommunen ejede tre huse, og i et af dem boede mine forældre. Det var trange forhold og knugende fattigdom. Min far var kronisk syg, han havde været soldat på de vestindiske øer i seks år. Det var klimaforandringen der gjorde det, og han fik forskellige tropesygdomme.

Vi var seks søskende, ikke alle hjemme på een gang. Så snart vi blev 10 år, måtte vi ud at tjene, så blev der en mindre at skaffe føden til. Vor mor kunne se så bekymret ud, når vi drog afsted med vor vadsæk; men det kunne dog være en fordel for os at komme ud på gårdene og fik noget mere at spise.

Jeg fortalte, at min far havde været soldat på de vestindiske øer. Det skete, da krigen i 1864 var endt, at mandskabet blev udskrevet til at skulle være soldater i 2 år. Da de var omme, blev de spurgt, om de kunne tænke sig at tage til Vestindien og melde sig frivillig. Ellers ville der blive udskrevet 40 mand, og de skulle være der i seks år. De 40 mand meldte sig. Det var vel en måde at komme ud og se sig om. De rejste i 1867 og kom vel derover, men de blev skuffede. Da de havde været der en tid, blev de syge af de tropesygdomme, som fandtes der. Det var tyfus og gul feber, og der var ingen sanitære midler, og lægerne havde ikke noget, der kunne hjælpe dem. Hvert år døde nogle af soldaterne. Far fik også sygdommene, men overlevede, og han fik overladt at passe de syge. Når de lå og vidste, at de skulle dø, så sagde de: »Kammerat, vil du ikke skrive en hilsen til mine forældre, for jeg kommer jo ikke hjem«.

Da de seks år var omme, var der kun fire tilbage af de 40 mand.

Den barndom, som jeg husker nogenlunde, må regnes fra mit 10'ende til mit 15'ende år. Et spring tilbage i tiden. Verden af i dag er anderledes end dengang. Bedre eller værre – jeg ved det ikke. Naturligvis har jeg lyse minder fra min barndom; men livet stillede så mange krav: Slid, slæb og hårdhed, men også glæde. For de fattige spillede det daglige brød en stor rolle. De måtte kæmpe en hård kamp for tilværelsen. De sociale og økonomiske forhold er nu forbedret på alle måder, og det kan vi kun være taknemmelige for.

Vi boede, hvor nu Holmesvinget ligger. Der var intet vandværk dengang, så vi hentede vand i et åben væld, som var en meter dyb. Her gik vi hen og dyppede vores spand. Spildevandet løb i en åben rendesten, men vi kendte ikke til andet. Men jeg vil dog her nævne, at vi aldrig var syge eller nogensinde havde haft læge.

Der var en dam nedenfor gården, hvor Meldgård bor. (Nu ligger her rækkehusene, Holme Byvej 5A – 5R.) Vandet fra dammen sivede ned over et engareal, hvor nu Holmesvinget er, og der løb vi børn på skøjter. Vi kunne løbe helt ned til Viby Terp. (Dengang var Holmevej ikke ført videre fra Holme Byvej mod Chr. X.s vej).

Et stykke nede ad Holme Møllevej lå Holme Mølle, hvor bønderne fik malet deres korn; men den brændte i 1910 og blev ikke genopført. Ilden var påsat, og det var et helt skue at se møllen brænde, for vingerne stod i lys lue, mens de løb rundt. Stuehuset ligger der endnu. (Holme Møllevej 103).

Jeg var glad ved at komme i skole, for så fik man jo nogen fritid. På gårdene var vi jo i arbejde fra kl. 4 morgen til otte – ni om aftenen. Efter nutids forhold kan det jo lyde noget surt; men det var virkelighed. Skolelodden var på 10 tdr. land, og det var noget ubelejligt, at læreren skulle så langt ud på arbejde. Han var ikke selv kørende, men lånte køretøj hos de for

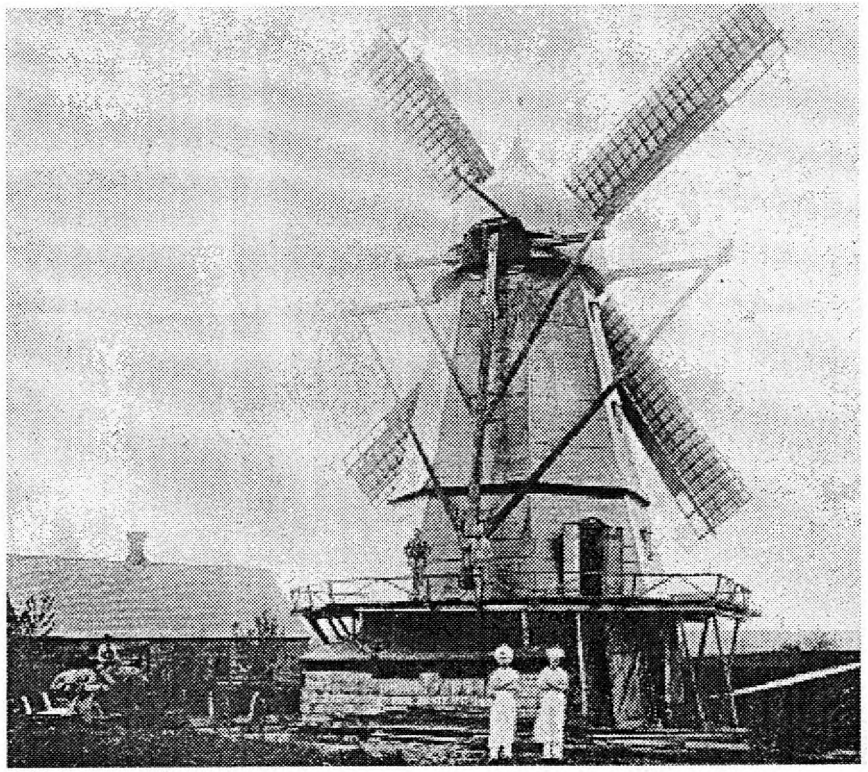

Holme Mølle. 1899.

skellige bønder. Marken lå ude ved højen. (Villa »Højen« på hjørnet af Terp Skovvej og Holmevej). Lærer Precht havde også en jordlod lige ved skolen på ca. 1 tdr. land. Der græssede hans tre køer; men det med skolelod ophørte i 1900.

I skolen var der to klasseværelser. Vi havde fire klasser – to i hver lokale. Om sommeren gik vi i skole tre dage om ugen fra syv til elleve. Vi tjenestedrenge

Efter ringridningen. Fastelavn 1911.

nu holde vil, alt for at more pigerne. De, som ønsker at komme med, skal møde klokken 7«. Nu indbød vi gårdens folk til at komme til fest næste dags aften, og så afsted til næste gård. Det blev aften, inden vi var nået helt rundt. Kl. 7 begyndte festen i forsamlingshuset, og så gik det livligt til hele natten.
Ja, det er nu 60 år siden.

Og hermed slutter det, som jeg har skrevet om det gamle Holme, som nu er ved at forsvinde, og der er

kun få af de gamle beboere tilbage. Men minderne har vi jo fra den tid.

Christian Hans Christensen
Født i Holme den 26. juni 1891.

Udvalget er foretaget af Leo Søgaard.

Et af kommunens gamle huse på Vigevej.

Hvem var Maler-Christina?

Historien om Maler-Christina og lidt om det at være indvandrer i Holme sidst i forrige århundrede. I serien om spændende personer, der har levet i det gamle Holme, skal her berettes lidt om »maler Christina« og om, hvordan det var at være en fremmed, være udlænding og at skulle klare sig i slutningen af 1800-tallets Holme.

Anna Christina Pedersen.

Hendes navn var *Anna Christina Persdotter*, og hun var født i Växjö, Kronoborgs len i Sverige den 10. marts 1860. I Sverige benyttede man, som i mange andre lande, børn til fabriksarbejde, og Anna Christina var fra sit 6. år beskæftiget på en tændstikfabrik, og dengang var der ikke noget fabrikstilsyn eller lovgivning om børns arbejde. Hun pådrog sig eksem på hænderne, en lidelse som hun måtte døje med hele livet.

Der var i familien 4 børn, nemlig Anna Christina, Hulda, Fridtjof og Kalle. Fridtjof udvandrede til Amerika, og ham hørte man aldrig senere fra. Hulda og Kalle levede deres liv i Sverige, og dem havde Anna Christina kontakt med til højt op i årene.

Da Anna Christina blev voksen, giftede hun sig med *en ung mand fra Holme*, som var rejst til Sverige for at arbejde. Der kom i ægteskabet 3 børn: *Markus, Ragnhill og Aksel*. Under en depressionsperiode krakker det firma, hendes mand arbejder i, og han mister forstanden og bliver indlagt på et statshospital, og da han var voldelig, bliver de skilt.

Anna Christina, der nu som følge af giftermålet, er dansk statsborger, står nu alene med tre børn og uden forsørger. Så kommunen i Sverige sender hende til mandens hjemsogn i Danmark – Holme Tranbjerg kommune, som nu har forsørgerpligt overfor hende og børnene. Rejsen til en lille jydsk kommune

i 1880'erne varede dengang flere dage og var en barsk oplevelse for en enlig mor med tre små børn. Hun har fortalt, at hun overnattede første gang i København, og her satte man hende og børnene i arresten, og hun glemte aldrig siden i livet, da man låste døren udefra. Hun følte sig som en farlig forbryder. Hvad var det dog for et land, hun var kommet til.

På rejsen over Sjælland så hun for første gang stynede popler, og hun tænkte, har hun senere berettet: »Står træerne med roden opad i dette nye land, hvor man sætter kvinder med små børn i fængsel og låser døren udefra?«. Sandelig et kønt førsteindtryk af Danmark!

Ja, sådan kom en ung flot kvinde altså til Holme sogn med tre små børn i 1880'erne. Holme Tranbjerg kommune anbragte nu hende og børnene i et gammelt hus på Vigevej. Et hus man brugte som husvildebolig og som nu er revet ned.

Fattigvæsenet eller hjælpekassens bestyrelse, som det vist hed dengang, var som hun senere har fortalt, mere end villige til at hjælpe denne smukke fremmede kvinde – mod visse ydelser – som hun dog afviste. Men hun gemte dog sin viden, til brug ved passende lejlighed senere i livet.

Anna Christina fik arbejde med at passe en syg gammel kvinde i Holme. Denne gamle kone havde en

ugift søn, *Christen Møller Marius Pedersen*, som var maler. Hun bliver gift med ham den 28. januar 1897, og de får en søn Peder den 8. april 1897. Han kaldtes i daglig tale *Malerpeder*.

Anna Christinas mand dør i 1906. Malepeder var da 9 år gammel, og hun stod igen alene – nu med fire børn, som skal forsørges. Men hun fortsætter ufortrødent malerforretningen. Hun maler og tapetserer for folk; hun har tapetseret utallige stuer i Holme og omegn. Ved siden af påtager hun sig alt forekommende arbejde. Malepeder har fortalt, at hun er gået til Malling med børnene, har taget roer op hele dagen, og er så gået hjem igen om aftenen.

Det lykkedes da også for hende ved stort slid at sørge for, at alle tre drenge fik lært et fag. Markus blev maler, Aksel og Peder blev udlært som grovsmede. Anna Christina hjalp også til på gårdene, når der var fester. Disse fester varede dengang ofte mange dage. Der var mange piger, der hjalp til, og de fik næsten intet i løn. Det var faktisk almindeligt, at de kun fik lov til at tage med hjem af mad, der var blevet til overs; men det fortælles, at det ville Anna Christina ikke finde sig i. Hun ville have kontanter, også selv om det kun var nogle få ører. Det satte bondekonen sig imod, og bonden måtte tilkaldes.

Men han ville heller ikke rykke ud med penge til pigerne. Men her satte Anna Christina bonden stolen

for døren og truede med at røbe sin viden om ham og hans optræden overfor hende, da hun kom til Holme og skulle forsørges af kommunen. Det hjalp, nu kunne hun godt få sin løn udbetalt i kontanter; selv om det kun var få ører i timen, hun skulle have, så var det dog bedre, end at skulle nøjes med resterne fra festbordet.

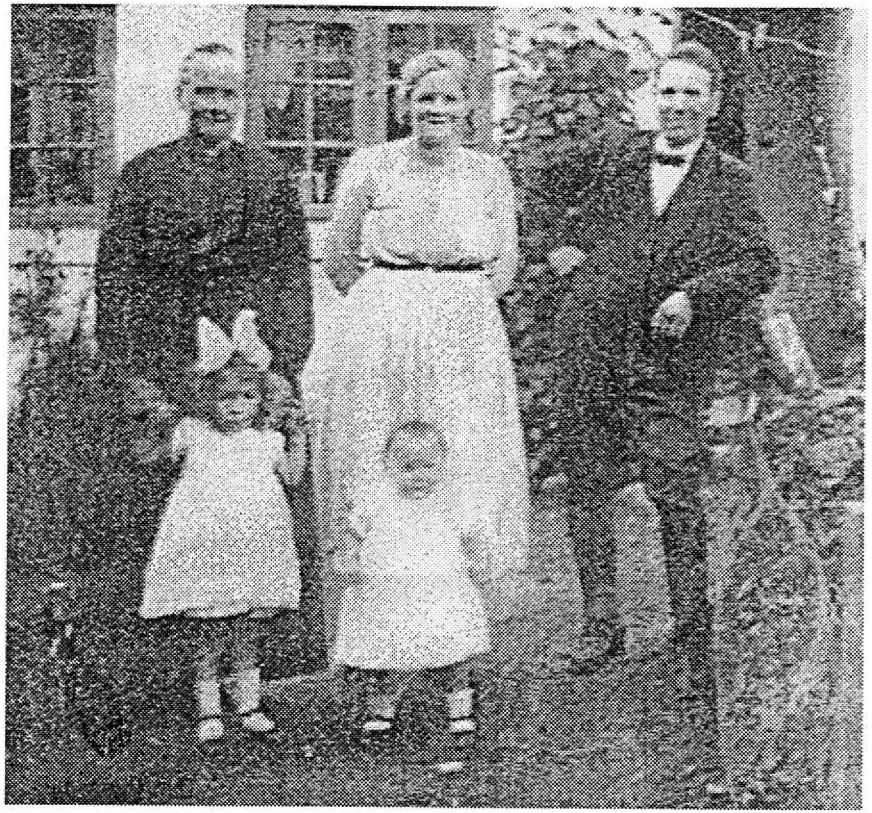

Anna Christina med Peder og dennes kone, Asta. Forrest: Asta og Peders 2 ældste børn, Else og Inga. Else er medforfatter til beretningen.

Som et kuriosum kan jeg nævne, at skatten på en ejendom i Holme, nemlig matr. nr. 15e af Holme by i 1892 er skyldsat til 32 ører årlig i Ejendomsskat og 4 ører i ligningsafgift samt 12 ører i amtsrepartitionsfondsbidrag (amtsstueskat). Altså 48 ører årligt som det fremgår af skatte kvitteringsbogen for Christen Møller Marius Pedersen. Det fremgår også, at han har haft svært ved at klare de halvårlige terminer, omend de var på kun 24 ører.

PS: Anna Christina døde i 1936 på alderdomshjemmet i Holme – det der nu hedder plejehjemmet »Egely«.

Ovenstående beretning er fortalt og nedskrevet af Else Andersen, Fredericia og Aage Møller Pedersen, Helsingør. Vi er to af Malepeders unger.

ÅRSBERETNING 1992

Holme Lokalhistoriske Samling.

Samlingen ledes af Vagn Jensen, og vi er p.t. 3 medarbejdere.
Åbningstiden: Tirsdag kl. 10-12 og onsdag kl. 16-18. Vi har dog lukket i skoleferierne.
Årlig åbningstid er ca. 160 timer, og årlig arbejdstid ca. 500 timer.
Afleveringer: Fra DUI i Holme har vi modtaget 3 bind. Fra Holme kirke 1 pakke med kopier af gamle aktstykker vedr. Holme kirke. Herudover er modtaget 2 læg med tegninger af den gamle nedrevne kirke, 1 læg med uddrag af slægtsbog, 1 læg med telefonabonnenter i Holme 1916 og 1949. Endelig 1 læg med et skøde. Vi har haft en tilgang af billeder på 47 stk – heraf nogle affotograferinger. Fra LA i Viborg har vi fået 7 mikrokort fra 1814 til 1834 med kirkebøger.
Registreringsarbejdet udføres af Vagn Jensen, men indsamling og interviews tager vi os alle af.
Fra menighedsrådet har vi modtaget et stort stålskab, som vi er meget glade for, idet vi nu kan have alle arkivalier under lås.
Formidling: De besøgende har især ønsket hjælp og vejledning vedr. slægtshistorie og lokalhistorie; men også kirkens og skolens historie optager mange. Vi har haft 2 byvandringer: den 6/6 med 15 deltagere og den 22/8 med 40 deltagere. I årets løb har vi haft ca. 40 gæster i samlingen.
Vort største arrangement var den 7. januar, da vi i samarbejde med Holme skole fejrede dennes 250 årsdag som institution. Vagn Jensen fortalte om formiddagen børnene om skolen gennem de 250 år. Kl. 14 var der reception på skolen for indbudte gæster, og om aftenen fejrede vi jubilæet på Holme sognegård med taler af Vagn Jensen og tidl. skolekommissionsformand Aksel Rasmussen, der fortalte om sin tid som elev på Holme skole i 1920- og 1930'erne. Det var ikke kedeligt. Der var 120 deltagere til foredrag og kaffebord. Det var her rart at have hjælp fra støtteforeningens medlemmer. Der er p.t. 33 medlemmer.

Holme den 13. januar 1993.

Vagn Jensen

Vagn Jensen.

En Holm er en Ø

Hvorfor hedder det Holme, når der ikke er en sø?

Er der kridt i Kridthøj?

Ved en Kirke er der altid en Kro, siger man,
men har Holme Kro altid været Kro?

Hvor lå Skovvej og hvor førte den hen?

Hvorfor hedder det Holme Møllevej,
når der end ikke er skyggen af en Mølle.

Svarene på dette, og meget mere, kan Du få hos os, i den lokalhistoriske samling for Holme, som logerer på Rundhøjskolen, med åbningstider hver tirsdag mellem 10-12 og onsdag mellem 16-18, der kan også ringes til Vagn Jensen på Tlf. 86 27 49 50 eller til Leo Søgaard på tlf. 86 14 07 97.

Har du blot nogen interesse i, at Holmes historie kan bevares, kan du også melde dig ind i den nystiftede støtteforening for den lokalhistoriske samling i Holme. Du kan ringe på ovenstående telefonnumre og der vil blive sørget for det videre fornødne. Et medlemskab vil koste dig kr. 50,- årligt.

Om 50 år eller mindre er billeder og ting af i dag historie, og burde måske bevares. Det sker bedst hos os i den lokalhistoriske samling.